

Samverkan kring hållbar stadsutveckling inom Mistra Urban Futures

Göteborgsregionens kommunalförbund 2017

Innehållsförteckning

Så bygger vi kunskap för en hållbar stadsutveckling	3
Höjdpunkter från GR:s nätverk för Mistra Urban Futures 2017	4
Social hållbarhet i samhällsplanering	6
Det urbana stationssamhället	8
Medborgardeltagandets effekter	10
DIABAHS – Dialog Bygg Hållbart för Seniorer	11
Tematiska nätverk inom Mistra Urban Futures.....	12
Mistra Urban Futures öppna forskarskola.....	14
Events inom Mistra Urban Futures under året.....	16
Medlemskommunernas medskick till kommande år i Mistra Urban Futures....	18

VAD ÄR MISTRA URBAN FUTURES?

Mistra Urban Futures är ett globalt forsknings- och kunskapscentrum för hållbar stadsutveckling. Vi utvecklar och tillämpar kunskap för att främja tillgängliga, gröna och rättvisa städer. Medskapande, att gemensamt definiera, utveckla och tillämpa kunskap över olika discipliner och ämnesområden från både forskning och praktik, är vårt sätt att arbeta. Centrumet startades i och leds från Göteborg, men har plattformar även i Skåne, Stockholm, Manchester (Storbritannien), Kisumu (Kenya) och Kapstaden (Sydafrika).

Rapporten är sammanställd av Sara-Linnea Östervall, GR:s samordnare i Mistra Urban Futures, GR, och Gunnel Rydberg, kommunikatör i GR:s arbete med Mistra Urban Futures.
Rapporten är layoutad av Tony Dahl, GR Info.

Så bygger vi kunskap för en hållbar stadsutveckling

En viktig uppgift för GR är att tillsammans med medlemskommunerna och olika samarbetspartners bygga kunskap för framtiden. GR är en av flera aktörer som medverkar i Mistra Urban Futures – ett internationellt forskningscentrum som syftar till att främja en hållbar stadsutveckling genom kunskap i samverkan mellan akademi och praktik. Den fråga som vi tillsammans med övriga parter har beslutat att vi ska lägga fokus på är hur vi gemensamt bygger rättvisa städer. Centrumet ska bidra till att göra verklig skillnad för miljön och människors liv i storstadsregionen.

Sedan i mars är vi en miljon invånare i Göteborgsregionen. Vi har växt med omkring 150 000 invånare sedan år 2000, vilket motsvarar ett helt Linköping – Sveriges femte största stad. År 2017 har fortsatt att präglas av stark tillväxt, något som medför både möjligheter och utmaningar för vår storstadsregion. I GR:s fleråriga verksamhetsinriktning Så utvecklar vi tillsammans det goda livet i Göteborgsregionen har åtta utmaningar definierats. Det är viktigt att arbeta långsiktigt och målinriktat tillsammans med våra kommuner för att möta dessa utmaningar. Det handlar om:

- Goda livsvillkor och framtidsutsikter för barn och unga
- En inkluderande region för goda livsvillkor hela livet
- Livslångt lärande
- Boende och bostäder
- En fungerande arbetsmarknad
- En hållbar livsmiljö
- Infrastruktur för effektivt och klimatsmart resande
- Digital utveckling och välfärdsteknologi

En utgångspunkt för GR:s arbete är Göteborgsregionens mål- och strategidokumentet Hållbar tillväxt, med en utveckling av det sociala perspektivet. Denna utgångspunkt stämmer väl överens med vad som formulerats inom Mistra Urban Futures där en av de viktigaste utmaningarna är: Hur kan vi åstadkomma hållbar stadsutveckling så att vi håller oss inom vad vår planet tål? Tillgängliga, gröna och rättvisa städer är de centrala begrepp

Helena Söderbäck, förbundsdirektör GR

som vägleder centrumets arbete med att lyfta fram vad som utmärker hållbar stadsutveckling.

Att GR deltar i ett forsknings- och kunskapscentrum som bidrar med att utveckla och tillämpa kunskap som främjar en hållbar stadsutveckling är av stort värde för våra kommuner. Det medskapande arbetssättet när forskare och praktiker från olika discipliner arbetar tillsammans i olika projekt utvecklar nya och avgörande insikter. I den strategiska planen för 2016-2019 beskrivs Mistra Urban Futures inriktning att genom medskapande på lokal och global nivå ta fram kunskap som underlättar en omställning till mer rättvisa, gröna och tillgängliga städer och storstadsregioner.

Denna rapport ges sedan 2011 ut årligen för att återspegla hur GR:s arbete med hållbar stadsutveckling i Mistra Urban Futures ser ut. Rapporten bygger på den samverkan och kunskapsuppbyggnad som sker i GR:s nätverk för Mistra Urban Futures – där alla 13 medlemskommuner deltar i större eller mindre omfattning. Tanken är även att ge en bild av vilka projekt GR medverkar i, och vad som hänt under året.

Arbetet som pågår i GR-kommunerna inom ramen för Mistra Urban Futures är angeläget och jag är glad att rekommendera den årliga rapporten som beskriver detta för er läsare.

Helena Söderbäck
Förbundsdirektör GR

Höjdpunkter från GRs nätverk för Mistra Urban Futures 2017

GR har ett kommunnätverk kopplat till Mistra Urban Futures som arbetar med att:

- Initiera, följa upp och sprida kunskap om gemensamma forsknings- och utvecklingsprojekt som är av nytta för hela regionen och respektive medlemskommun.
- Verka för att processen leder till användbara verktyg, metoder och arbetssätt för en hållbar utveckling av storstadsregionen.
- Bidra till att utveckla medarbetare genom att skapa en kontaktyta.

På nätverksträffarna brukar både forskare och kommunrepresentanter berätta om aktuella frågor och resultat. Här följer ett axplock av vad kommunerna och GR lyft under nätverksträffarna 2017.

Lyssna på medborgarnas heta frågor!

- För att få en dialog är det viktigt att kommunen bjuder till först och lyssnar på medborgarnas önskemål och heta frågor. Då får sedan kommunens viljeinriktningar ett bättre mottagande, säger Andreas Benkel som arbetar med medskapande i Lerum.

I Lerum blev Gråbo ett utvecklingsområde eftersom det området sågs lite som kommunens baksida – lite grått, med en social oro och skolbränder. Efter att nya skolor skulle byggas blev det även en ny detaljplaneprocess för Gråbo Centrum.

I den nya detaljplaneprocessen togs flera hundra

förslag fram genom dialoger och workshops. En aktivitetspark skapades utifrån dialog med barn och ungdomar som fick rita teckningar över sina förslag. Resultatet blev till slut en stor acceptans bland invånarna för förslagen i detaljplanen och ett tydligt invånarinflytande över torgets utformning.

Nu har man bildat en förening för medskapande som får finansiellt stöd från kommunen.

Hur använder vi översiktsplanen för profilering?

Stenungsund har i sitt översiktsplanarbete använt sig av profilering av de olika orternas identitet. De

GR:s samordnare för Mistra Urban Futures 2017, Sara-Linnéa Östervall, introducerar programmet på årets sista nätverksträff med tema Migration.

olika orternas identitet beskrivs i form av de fyra elementen – jord, luft, eld och vatten, berättar Åsa Lindborg, planchef i kommunen. Idén uppkom vid ett nätverksmöte med Mistra Urban Futures under 2016.

Jord – orter med skog, sjö och öppna landskap men potential att utveckla entreprenörskap.

Luft – orter med potential för friluftsliv, rekreation och turism.

Eld – orter med hög tillväxt, havsnärhet och pendlingsmöjligheter.

Vatten – orter med kreativa invånare, bad- och båtliv samt kulturlandskap.

Huvudorten Stenungsund utgör hjärtat och sammanfattar profileringen under vinjetten *Liv*.

Nära-begrepp utvecklar ny översiktsplan i Partille

I Partille kommun utgör sex nära-begrepp målområdena i ÖP-arbetet.

Emma Johansson och Johanna Kirudd från samhällsbyggnadskontoret berättar. De sex målområdena handlar om närhet till varandra, storstaden, vardagslivet, kulturen, naturen och näringslivet.

Partille är en kommun som växer och har en hög byggtakt. Utmaningar som Partille står inför inkluderar frågeställningar som:

- Hur kan vi överbrygga barriärer?
- Hur kan vi förhindra en konkurrens mellan stadsdelscentrum?
- Hur ska vi prioritera i utvecklingen mellan stråk och noder?
- Hur hanterar vi parkeringsfrågorna, speciellt i centrum?
- Hur kan vi bygga närmare vägen?
- Hur kan vi få en prioritering av trafikslagen?

Utmaningar för ett hållbart Ale

I Ale har politiken antagit en ny modell för styrning och ledning för hållbarhet. De globala målen finns med i verksamhetsplanen. Det berättar Gunilla Dörner Buskas och Ann-Charlotte Svensson från kommunen.

En klimatanpassningsplan tas fram som en del i en klimatstrategi för ett hållbart samhälle. Ales läge mellan älv och berg är utsatt. Järnvägen med vallen gör att regnvatten blir instängt och måste pumpas ut. Förorenad mark och skredkänslighet är också en utmaning. En annan utmaning är att rekrytera VA-ingenjörer.

Hur skapar vi go'a städer?

–En tät stad skapar förutsättningar för närhet och tillgänglighet där man kan nå alla målpunkter. Det

berättar Per Kristersson, GR, när han presenterar rapporten Värdeskapande stadsutveckling som studerar hur efterfrågan på bostäder och lokaler påverkas av olika stadskvaliteter i omgivningen. Rapporten har tagits fram av GR, Göteborgs Stad och Mölndals stad tillsammans med Spacescape och Evidens.

Lägesanalyser har gjorts kring stadskvaliteter för boende i flerbostadshus och småhus samt för kontor, handel och restauranger. Vad är det för variabler som påverkar bostadspriserna?

–Det har funnits ett behov av att tillsammans bygga kunskap och skaffa oss empiri kring hur vi får en bra stadsutveckling. Vi vill också åstadkomma ”go'a” städer med kvalitet, säger Per Kristersson. ■

NÄTVERKET FÖR MISTRA URBAN FUTURES

Nätverket träffas cirka sex gånger per år. Under 2017 har temana på nätverkets träffar varit:

- Den blandade staden – stadskvalitéer
- Social hållbarhet – medskapande
- Stad och land – platsmarknadsföring
- Mobilitet/nåbarhet – utveckling i stråk
- Grön och blå – klimatanpassning
- Social hållbarhet – migration

Till varje tillfälle uppmanas nätverket att bjuda in kollegor som kan ha nytta av och vill bidra till respektive tema. Efter träffarna skickas ett nyhetsbrev ut som kontaktpersonerna är ansvariga för att sprida i sin egen organisation.

I nätverket ingår i nuläget:

Ale kommun: Annika Friberg (miljöplanerare) och Magnus Blombergsson (stadsarkitekt)
Alingsås kommun: kontaktperson saknas
Göteborg Stad: Pia Borg (planeringsledare)
Härryda kommun: Matilda Svenning (stadsarkitekt)
Kungälv kommun: Sofia Wiman och Peter Reneby (planerare)
Kungälv kommun: Anna Ulvehed (samhällsplanerare)
Lerums kommun: Jonas Edin (miljöcontroller)
Lilla Edets kommun: Ilir Musa (planarkitekt)
Mölndals stad: Elisabet Börilin (översiktsplanerare)
Partille kommun: Maria Gunnarsson (samhällsbyggnadsstrateg)
Stenungsunds kommun: Åsa Lindborg (planchef och stadsarkitekt)
Tjörns kommun: Tinna Harling (processledare)
Öckerö kommun: Petter Leyman och Max Andersson (planerare)

Läs mer om nätverket här:
www.grkom.se/mistraurbanfutures

Social hållbarhet i samhällsplanering

SOCIAL HÅLLBARHET I SAMHÄLLSPANERINGEN

Vad: En kunskapsöversikt om social hållbarhet i samhällsplanering.

Varför: För att kartlägga befintlig forskning, praktiska erfarenheter och metoder samt identifiera kunskapsluckor och lämpligt vidare arbete.

När: Framtagen under 2017

Läs mer och ladda ner rapporten:

www.mistraurbanfutures.org/social_hallbarhet

Mistra Urban Futures
Rapport 2017:4

Social hållbarhet ur ett samhällsplaneringsperspektiv

- en kunskapsöversikt

Lisa Ström
Stefan Molnar
Sanna Isemo

Drömmen om samhällsplanering som motverkar segregation och ökar den sociala sammanhållningen ...

Vi som jobbar med hållbarhetsfrågor har hört det till leda – ”vi måste jobba mer tvärsektorielt”! Ändå är det ofta oerhört svårt att få till det i praktiken. Men nu har socialcheferna och samhällsbyggnadscheferna i Göteborgsregionen faktiskt börjat jobba ihop i en gemensam ar-

betsgrupp för social hållbarhet. Varför? Jo, för att de hävdar att det inte är möjligt att ta sig an kommunernas komplexa utmaningar med ökad bostadssegregation och skillnader i livsvillkor, var och en i sina respektive uppdrag. Vi är långt ifrån det socialt hållbara samhälle, präglad av sammanhållning, tillit och inkludering, som vi så gärna pratar om i våra målformuleringar. I dagsläget kan det också upplevas som att det saknas verktyg i planeringsprocessen för att förhindra att vi går i en socialt ohållbar riktning. Det händer då och då att en byggnation stoppas på grund av att skyddsvärda arter hotas, men aldrig att någon trycker på stopp-knappen för en byggnation som bidrar till bostadssegregation.

Kunskapsöversikt

Vad innebär då social hållbarhet i relation till samhällsplanering? Och hur kan den byggda miljön bidra till ett mer socialt hållbart samhälle? Utifrån behoven vi sett i GR:s arbetsgrupp för social

Lisa Ström och Sanna Isemo.

Hej Elisabeth Beijer och Maja Wadstein!

Ni arbetar på GR Valfärd respektive Miljö och samhällsbyggnad och håller i GR:s arbetsgrupp för social hållbarhet, som består av representanter från GR:s nätverk för socialchefer respektive samhällsbyggnadschefer. Behoven i denna arbetsgrupp är bakgrund till att kunskapsöversikten kommit till. Hur kommer arbetsgruppen att ta med sig resultaten?

Arbetsgruppen har fokus på vad social hållbarhet kan betyda konkret. Riktigt spännande är att Vinnova precis har beviljat medel för ett tvåårigt utvecklingsprojekt – Social innovation i samhällsplanering – och arbetsgruppen är nu styrgrupp för det projektet. Den övergripande avsikten är att stärka den sociala sammanhållningen och minska boendesegregationen i Göteborgsregionen samt öka tillgängligheten till den regionala bostadsmarknaden. Fem kommuner deltar: Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Partille och Stenungsund. Här

Elisabeth Beijer och Maja Wadstein.

kommer kunskapsöversikten att utgöra en grund för de metoder och arbetssätt kommunerna ska testa. På så sätt kommer kunskapsöversikten att levandegöras i verkligheten och kan fungera som en slags uppslagsbok i projektet. ■

hållbarhet har vi tillsammans med ett gäng olika aktörer, både myndigheter, regioner, kommuner, lärosäten och forskningsinstitut, inom ramen för Mistra Urban Futures tagit fram en kunskapsöversikt om social hållbarhet ur ett samhällsplaneringsperspektiv. Där kan vi konstatera att samhällsplanering är en insats, av flera, som faktiskt spelar roll. Den byggda miljön påverkar en mängd samhällsfunktioner och fysiska strukturer som har betydelse för människors livsvillkor, i termer av exempelvis hälsa, välmående, delaktighet och tillit.

Utveckla sociala värden

Planeringen kan bidra till att bevara något som vi anser har höga sociala värden, exempelvis en lokal identitet eller en viss kulturmiljö. Det är också möjligt att utveckla sociala värden som saknas, så som tillit och trygghet, exempelvis genom att etablera mötesplatser eller belysa mörka gångstråk. Men liksom samhällsplanering i sig är en process som handlar om att kompromissa och göra avvägningar mellan olika intressen så är inte heller social hållbarhet ett statiskt tillstånd, utan det handlar snarare om förmågan att hantera komplexa problem. Ibland kan det nästan vara enklare att enas om vad social hållbarhet inte är för att utifrån det fundera över vilka fysiska insatser som skulle

kunna motverka en socialt ohållbar riktning.

Ett av flera kunskapsbehov vi identifierat i rapporten handlar om transportplanering, som är otroligt strukturerande och dessutom påverkar människors vardagsliv och tillgång till arbete, bostad, rekreation m.m. Det är också ett område med traditionellt prognosstyrt, tekniskt och ingenjörsmässigt tänkande som har präglats av hur man gör den mest kostnadseffektiva förflyttningen från A till B. Därför går vi nu vidare med att starta upp en kunskapsbyggande process om hur vi åstadkommer en socialt hållbar transportplanering, troligen i form av ett nätverk kopplat till Mistra Urban Futures. Är du intresserad av att bidra?

Förhoppningsvis kan vi med gemensamma krafter skapa förutsättningar för att någon inom en ospecificerad myndighet någonstans i Sverige i framtiden kan säga: Stopp och belägg, den här planen kan vi inte tillåta eftersom den inte bidrar till en minskad segregation och ökad sammanhållning! Och plötsligt händer det.

Lisa Ström

Regionplanerare för social hållbarhet,
Göteborgsregionens kommunalförbund, GR

Det urbana stationssamhället

DET URBANA STATIONSSAMHÄLLET

Vad: Det Urbana Stationssamhället – vägen mot ett resurssnått resande. En kunskapsprocess som syftar till att öka kunskapen om det komplexa i stationsnära planering och skapa förutsättningar för utveckling av stationssamhällen.

När: Pågår under 2012-2019

Parter: Bland andra GR samt kommunerna Ale, Alingsås, Borås, Göteborg, Härryda, Kungälv, Lerum, Partille, Stenungsund, Trollhättan och Varberg.

Läs mer [här](#)

SamSam – Samskapande samhällsplanering för energieffektiva och hållbara stationssamhällen

Under året har ett nytt stort projekt inom Det urbana stationssamhället dragit igång, under namnet Samskapande samhällsplanering för energieffektiva och hållbara stationssamhällen. Ansvarig för projektet är Tony Svensson på KTH (Kungliga tekniska högskolan).

– Vi kommer att undersöka hur man tillsammans kan skapa attraktiva transportsystem och livsmiljöer genom att fokusera på utvecklingen av stationssamhällen. Vilka typer av stadsformer och särskilda förutsättningar för stationssamhäl-

len behöver utvecklas? Vilka är möjligheterna och begränsningarna vad gäller planering som medel? Vilka modeller, verktyg och metoder behöver planeringen för att fungera bättre? säger Tony Svensson.

I projektet arbetar forskare från KTH, Göteborgs universitet, Chalmers och Luleå Tekniska Universitet tillsammans med tjänstemän från Västra Götalandsregionen, kommunerna Borås, Härryda och Stenungsund samt ytterligare kommuner utmed två järnvägsstråk i Västra Götaland.

Tony Svensson under Mistra Urban Futures Göteborgskonferens 2017. Foto: John Magnusson/CFFC

Hej Anna Gustafsson!

Du är regionplanerare på GR Miljö och samhällsbyggnad och har under året tagit över rollen som processledare för Det Urbana Stationssamhället efter Amie Ramstedt. Vad är det viktigaste som har hänt inom Det Urbana Stationssamhället i år? Vad händer nästa år?

Vi har haft flera roliga och givande aktiviteter, men höjdpunkten är kanske starten av ett nytt stort projekt – SamSam, som beskrivs mer här nedan. För bara ett par veckor sedan godkände Vinnova ett projekt om goda ljudmiljöer i stationsnära samhällen, som RISE ansvarar för. Vi har med andra ord mycket spännande på gång! Under våren kommer vi arbeta tillsammans med Varbergs kommun som är i ett tidigt skede med utvecklingen av ett nytt stationsområde i Väröbacka. Den som vill veta mer kan kontakta mig! ■

GR stöder projektet genom sin koordinerande roll i Mistra Urban Futures-processen Det Urbana Stationssamhället. Det var också genom Det Urbana Stationssamhället som idén till projektet föddes från första början. En del av samskapandet har varit att utveckla projektbeskrivningar för varje fallstudie i samverkan mellan forskare och planerare.

–Samskapandet började faktiskt redan för två år sedan i processen att söka medel för projektet, då syfte, mål och frågeställningar med projektet formades gemensamt av de medverkande parterna.

”Vi vill veta mer om vilka fysiska egenskaper ett hållbart stationssamhälle bör ha, och vilka förutsättningarna bör vara för att bedriva bättre planeringsprocesser. Potentialen finns!”

I den meningen är det här projektet verkligen samskapande från ruta ett, berättar Tony.

Under året har det praktiska projektarbetet startats, bland annat genom ett regionalt kartläggningsarbete för att synliggöra rumsliga mönster och relationer när det gäller förutsättningarna att leva i små och medelstora stationssamhällen en bit bort från Göteborg – vilka värden och kvaliteter finns där som gör dessa samhällen attraktiva? Vilka begränsningar och möjligheter finns för att stärka dessa orter med omland? Ambitionen med projektet är att nå fram till utvecklad kunskap, metoder och verktyg för planerare, beslutsfattare, forskare och lärare kring hur en mer energieffektiv och hållbar stads- och regionutveckling med stationssamhällen som utgångspunkt ska kunna uppnås.

–Vi vill veta mer om både vilka fysiska egenskaper ett hållbart stationssamhälle bör ha, och vilka förutsättningarna bör vara för att bedriva bättre planeringsprocesser. Vi vill också självklart i förlängningen att denna kunskap används så att planeringen faktiskt leder till ett genomförande där stadsutvecklingen blir mer energieffektiv och hållbar. Potentialen finns! avslutar Tony Svensson. ■

HÅLLBARA ATTRAKTIVA STATIONSSAMHÄLLEN

Snart avslutas projektet Hållbara attraktiva stationssamhällen, som arbetat med markanvändning och att testa lokala res- och transporttjänster i Lerum och Nödinge. En del i projektet varit att ge förslag på hur parkering kan effektiviseras och samutnyttjas mellan olika kategorier av parkeringsanvändare samt hur behovet av parkeringsplatser kan minskas om mobilitetsbehovet tillgodoses med nya tjänster. Kommunerna är nöjda med parkeringsverktyget, och processen med att skapa en gemensam målbild och få kännedom om möjliga tillvägagångsätt varit minst lika viktig som själva verktyget. Exempelvis kan Lerums kommun nästan halvera antalet parkeringsplatser med samlokalisering och lokala res- och transporttjänster.

Medborgardeltagandets effekter

Illustration: Lisa Bomble.

MEDBORGAR-DELTA GANDETS EFFEKTER

Vad: Medborgardeltagandets effekter – en kartläggning och utveckling av den kommunikativa planeringens omfattning, former och resultat.

När: Projektet pågår 2016–2019

Parter: Bland andra Göteborgs universitet, KTH, Trafikverket, SKL, Boverket, GR, Göteborgs Stad, Alingsås kommun, Tjörns kommun, Lerums kommun och kommuner i Malmö- och Stockholmsregionerna.

Läs mer [här](#)

Hej Tinna Harling!

Du är processledare i Tjörns kommun och medverkar i projektet. Vad är din roll?

Jag samlar ihop data om genomförda stadsbyggnadsdialoger på Tjörn och ansvarar för koordineringen i kommunen när forskarna kommer till Tjörn för att göra intervjuer, titta på material och så vidare. Jag har även varit med och initierat projektet, först genom Mistra Urban Futures projekt Dialog i stadsbyggnad, där jag samlade ihop material och genomförde seminarier med mera, och sedan genom att knyta till oss forskare och ihop med Lisa Ström på GR, Ulrika Lundkvist på stadsbyggnadskontoret i Göteborg med flera göra en Formas-ansökan.

Vad har hänt under året?

Vi har träffats två gånger och diskuterat hur material bäst kan samlas in och tagit del av några olika genomförda dialogprocesser. Forskarna har börjat samla in material om de dialogprocesser som har skett i kommunerna 2000-2015. Vi har alla från kommunerna skickat in en redovisning av genomförda dialogprocesser.

Finns det några resultat eller indikationer redan nu?

För oss på Tjörn har det varit värdefullt att samla ihop våra egna genomförda dialogprocesser och fundera på vilka effekter de gett. Det ihopsamlade materialet är dock alldeles för stort för att man redan ska kunna dra några slutsatser, och ihopsamlandet av data är ännu inte slutfört. Forskarna har till exempel ännu inte kommit till Tjörn. ■

DIABAHS – Dialog Bygg Hållbart för Seniorer

Fyra exempel på samverkan

Projektet baseras på fyra exempel som har valts ut för att illustrera olika sammanhang och sätt att samverka på. Gemensamt för dem är att samtliga handlar om bostäder för personer över 65 år. Exempelen är ett tryggt boende på Noltorps höjd i Alingsås, ett trygghetsboende i Lundbypark i Göteborg, ett trygghetsboende i Bifrost i Mölndal och ett 70+-boende i Källekärr på Tjörn.

Vad har hänt i år?

Massor av aktiviteter har ägt rum under året. Bland annat:

- Ett seminarium på temat trygghetsboende och trygghetsvärdar, på initiativ från projektets expertgrupp.
- Studiebesök hos referensprojekt (Majviken i Göteborg och Kvarnkullen i Kungälv)
- Enkätstudier och intervjustudier med hyresgäster i Mölndal och Alingsås.
- En workshop på temat hållbara boenden för seniorer
- Analys av material från datainsamlingen
- Delrapportering av följeforskningen i Lundbypark
- ...och mycket annat. Anmäl dig till projektets nyhetsbrev för att följa utvecklingen under 2018! ■

DIABAHS

Vad:

DIABAHS står för Dialog bygg hållbart för seniorer och är ett följeforskningsprojekt för att undersöka om dialog är ett sätt för arkitekter och byggherrar att skapa en hållbar boendemiljö för seniorer.

När:

Pågår under 2016–2019.

Parter:

GR Vålfärd och Chalmers arkitektur driver projektet. En mängd intressenter är knutna till projektet genom de fyra exemplen i kommunerna Alingsås, Göteborg, Mölndal och Tjörn.

Läs mer [här](#)

Bilder från TBAB, Alingsåshem, White och Mölndalsbostäder samt projektet.

Tematiska nätverk inom Mistra Urban Futures

Under 2017 har Mistra Urban Futures startat upp några tematiska nätverk som en ny del av verksamheten. Nätverken är ett sätt för aktörer från akademi, offentlig förvaltning och politik, näringsliv och civilsamhälle att mötas kring specifika teman och komplexa problem kopplade till hållbar stadsutveckling. Här introducerar vi tre av de nätverk som startats. För att få veta mer om dessa och andra nätverk och hitta kontaktpersoner för att kunna gå med i nätverken, läs mer [här](#)

Nätverket för hållbar urban mobilitet

Nätverket för hållbar urban mobilitet samlar praktiker och forskare från olika organisationer, i dagläget Göteborgs stad, GR, VGR, Trafikverket, IVL och Sweco. Idén är dels att identifiera kunskapsbehov utifrån de processer som pågår i planeringsverkligheten och initiera nya forskningsprojekt; dels att samla in resultaten från pågående och avslutade forskningsprojekt samt hitta kopplingen till planering och frågor för vidare undersökningar.

Under 2017 har nätverket fokuserat på parkeringsfrågan, eftersom processer pågår i många städer kring förändrad parkeringsplanering och kunskapsbehovet är stort. Tidigare projekt inom Mistra Urban Futures har konstaterat att bilinnehav och parkeringsavgifter är intressanta styrmedel

att studera vidare, utifrån vad som krävs för att nå en ökad kollektivtrafikandel. I höstas genomförde nätverket ett seminarium om parkeringsplanering och attraktiva städer, med deltagare både från svenska städer och Oslo, samt från flera olika forskningsfält, inklusive arkitektur och företags ekonomi. ■

Nätverket Urban mat

Hej Gunilla Almered Olsson!

Du är professor i humanekologi på Göteborgs universitet och ledare för Urban Food Network. Vad är det? Vad gör ni för något?

Vi är ett nätverk med forskare, praktiker, politiker och andra samhällsaktörer från ideella föreningar och småföretag med ett gemensamt intresse för urban mat. Nätverket adresserar utmaningar i Göteborgsregionen som har koppling till mat, exempelvis urban sårbarhet genom det stora beroendet av importerad mat och globala matsystem, och bristande ekologisk och social hållbarhet genom

ökande segregation av etniska och socio-kulturella grupper i staden, där mat och matproduktion kan utgöra en mötesplats och möjlig väg till integration.

Det finns flera syften med nätverket. Ett är att initiera och utveckla forskningsprojekt om matsystemaktiviteter i stadsregioner, och samtidigt stärka sambanden mellan stad och landsbygd. Ett annat är att främja kunskapsutveckling och samordning av aktörer som är involverade i utmaningar inom området urban mat, såsom matproduktion på kommunens jordbruksmarker, integrationsaktiviteter med mera, och ge varandra information och omvärldsbevakning kring matfrågor. Nätverket fungerar också som referensgrupp för inspiration och rådgivning

Nätverket för lärande om hållbara städer och regioner (Lär-SUD)

Nätverket för lärande om hållbara städer och regioner (Lär-SUD) är initierat av GR och Göteborgs universitet inom Mistra Urban Futures och riktar sig till lärare, pedagoger och akademiker som är intresserade av forskning om och fortbildning inom hållbar stadsutveckling. Syftet är bland annat att bidra till tätare kontakter mellan lärare, pedagoger och forskare samt till stärkt forskning och undervisning om hållbar stadsutveckling.

”Det betyder mycket för GR:s fortsatta arbete med lärande för hållbar stadsutveckling att vara med och driva det här nätverket. Förhoppningen är att det ska ge en bild över vilka delar som

saknas på regionens skolor gällande lärande för hållbar utveckling, och var vi behöver komma in och stötta upp. Det kommer ge en bra kontaktyta för nätverkande angående eventuella framtida projekt.” säger Jonas Franzén på GR Utbildning, som varit med och startat nätverket. Nätverket har träffats två gånger under hösten. Den senaste träffen hölls på GR i december, med fokus på erfarenhetsutbyte och goda exempel på hur lärare arbetat med hållbar stadsutveckling i sina klasser. ■

till det pågående arbetet med en livsmedelsstrategi för Göteborg.

Varför finns det här nätverket inom Mistra Urban Futures?

De komplexa system och utmaningar som innefattas i ”Matfrågor” kräver att både akademien och praktiken närmar sig ämnet och gemensamt bland annat formulerar forskningsfrågor. Ett sådant arbetssätt är precis hjärtpunkten för Mistra Urban Futures. Perfekt matchning!

Vad hoppas du att nätverket ska leda till?

Att ”Matfrågor” eller matsystemaktiviteter ska kunna bli redskap för att öka hållbarhet och resiliens både i Göteborg och i Västra Götalands län genom ökad lokal och regional matproduktion. Detta minskar beroendet av de globala matsystemen, minskar sårbarhet och ökar matsäkerhet för staden. Samtidigt stimuleras landsbygdsutveckling genom nya företag och jordbruksaktiviteter. En mycket viktig dimension är potentialen för integration av nyanlända i samband med matsystemaktiviteter. ■

Mistra Urban Futures öppna forskarskola

Du har deltagit i Mistra Urban Futures forskarskola – varför?

Fredrik Högberg, Miljöförvaltningen, Göteborgs Stad

Du har deltagit i den första kursen i Mistra Urban Futures forskarskola – varför?

Ämnet är intressant är det korta svaret. Det går att utveckla till att kursen i vissa avseenden har knutit väl an till mitt vanliga arbete inom miljöförvaltningen, att det är bra kompetensutveckling samt att jag nog när en forskardröm någons in mig ...

Vad har du fått ut av kursen?

Det bäst är att jag fått en del nya perspektiv på mitt arbete och våra utmaningar i staden. Kursen har gett mig möjlighet att lyfta blicken något i mitt arbete, men det är svårt att kombinera ett reellt forskningstänk med mera traditionellt förvaltningsarbete. Jag tror att det är viktigt att göra det men det är inte helt lätt.

Ser du några "wicked problems" i ditt arbete som skulle kunna lösas genom medskapande forskning?

Jag är övertygad om att vi skulle kunna nyttja medskapande forskning mera i förvaltningsvärlden. Ett område som kunde vara av intresse är det stora gap som finns mellan mål/målsättningar och faktiska resultat. Inget nytt under solen förvisso, men i dessa tider av samhällsutmaningar så blir det väldigt tydligt att våra höga ambitioner inte får förväntat genomslag i verksamheterna och verkligheten.

Vad betyder det att det finns ett forskningsperspektiv i det praktiska arbetet i en kommun?

Det kan troligen innebära att nya kategorier av människor finner förvaltningsarbete intressant. Jag säger inte att kommunerna saknar rätt kompetens men ett forskningsperspektiv kan visa på en ambition som inte historiskt varit tydlig.

Är det viktigt att det finns en forskarskola inom Mistra Urban Futures?

Det tycker jag verkligen!

Ylva Berglund, Kulturförvaltningen, Göteborgs Stad

Du har deltagit i den första kursen i Mistra Urban Futures forskarskola – varför?

För att få mer kunskap och inspiration. Jag har jobbat med flera pilotstudier kopplat till kultur och stadens förändringsprocesser. Jag vill förstå mer om fältet och få nya perspektiv.

Vad har du fått ut av kursen?

Jag har fått möta föreläsarna och de andra studenternas engagemang och kunskap – och inte minst fått lyssna på andra och själv fått uttrycka mig på engelska på en akademisk nivå. Det gör jag aldrig under en vanlig arbetsdag.

Ser du några "wicked problems" i ditt arbete som skulle kunna lösas genom medskapande forskning?

Som anställd på Göteborgs stadsmuseum ser jag verkligen behovet av att arbeta med universitetet och olika gräsrotsrörelser och medborgargrupper. När det gäller kulturens roll i stadsutvecklingen finns fortfarande det mesta kvar att göra och en mängd komplexa problem att lösa. Det vi hittills

OM MISTRA URBAN FUTURES ÖPPNA FORSKARSKOLA

Mistra Urban Futures Göteborgsplattform har under 2017 startat en öppen forskarskola som vänder sig till både praktiker, som arbetar med så kallade lömska utmaningar i sitt dagliga arbete, eller till forskare som belyser sådana utmaningar i sina doktorandstudier. Hösten 2017 gavs den första kursen, Co-production in action – from practice to theory (2x7,5 hp), som var helt fullsatt. Kursen handlar om medskapande forskning som ett sätt att hantera så kallade "wicked problems" eller lömska utmaningar, som ofta uppstår i den komplexa stadsutvecklingen, och som måste lösas genom att många discipliner samarbetar.

Läs mer [här](#).

har gjort är en slags pionjärbete där vi lyfter in fler kulturella värden att beakta för att kunna bidra till utvecklingen av en hållbar stad. Då är det helt ovärderligt att få in en vetenskaplig blick och ett samarbete med akademien.

Vad betyder det att det finns ett forskningsperspektiv i det praktiska arbetet i en kommun?

Det betyder oerhört mycket. Ska vi kunna bygga en hållbar stad, bryta segregationen och skapa ett mer jämlikt Göteborg med en god service till medborgarna så behövs kunskap. Jag har svårt att tro att det bara gäller inom kulturens område.

Är det viktigt att det finns en forskarskola inom Mistra Urban Futures?

Ja, det är min åsikt. Jag har inte stor kännedom om vilka andra möjligheter det finns för en praktiker som mig att ingå i den här formen av samarbeten. Så det blir en motfråga – var skulle det annars ske?

Eva Stockfelt, Idrotts- och förenings- förvaltningen, Göteborgs Stad

Du har deltagit i den första kursen i Mistra Urban Futures forskarskola – varför?

Förutom ett intressant och utmanande kursupplägg, från praktik till teori, som jag blev intresserad av att medverka i, så tror jag att vi behöver stärka teoribildning kring det praktiska arbete jag och många andra tjänstepersoner arbetar med i staden. För min egen del arbetar jag med stadsutveckling med fokus på långsiktig planering av idrotts- och friskvårdsanläggningar.

Det var också lockande för att jag vill nå kun-

skap om förändringsprocesser och hur det kan leda en hållbar stad i det komplexa och hastiga förändringsarbete Göteborg och göteborgarna är mitt i. Jag tror att medskapande forskning är alldeles nödvändig för att lösa komplexa och kniviga frågor i samhällsförändring.

Vad har du fått ut av kursen?

En fördjupad kunskap om och större förståelse för det komplexa i samhällsbyggande. Med medskapande processer och med hjälp av transdisciplinära teorier kan vi åstadkomma en större insikt i och få bra verktyg för hur vi i tidiga skeden kan arbeta mer hållbart för goda resultat i framtiden.

Ser du några "wicked problems" i ditt arbete som skulle kunna lösas genom medskapande forskning?

I mitt uppdrag som verksamhetsutvecklare på Idrotts- och föreningsförvaltningen står vi faktiskt dagligen inför problem som kan benämnas wicked problems. I stadsplaneringen missas till exempel ofta de behov av ytor som behövs för civilsamhällets organisationer – lokaler för föreningsaktiviteter, idrottshallar och andra ytor för fysisk aktivitet, lek och spel med mera. De behoven ställs ofta mot andra behov, av bostäder, skolor och förskolor, kontor, handel och nöjesytor.

Vad betyder det att det finns ett forskningsperspektiv i det praktiska arbetet i en kommun?

Systematik och förståelse för vad som sker är viktiga insikter. För att förståelser och insikter ska vara så hållbara och robusta som möjligt bör dessa vara förankrade och bygga på forskning och erfarenheter som är väl kända och prövade.

Är det viktigt att det finns en forskarskola inom Mistra Urban Futures?

Svaret på den frågan blir förstås ja. Samhällsbygget, göteborgarna och kommande generationer skulle tjäna mycket på att utveckla långsiktiga samarbeten mellan Göteborgs Stad och Mistra Urban Futures. ■

Events inom Mistra Urban Futures under året

Göteborgskonferensen 2017: Hur blir en stad rättvis, grön och tillgänglig?

Mistra Urban Futures Göteborgskonferens den 5 oktober på Världskulturmuseet var fullsatt med ca 170 personer. Konferensen var en del av EU-hösten i Göteborg som kulminerade med EU-toppmötet i november kring rättvisa jobb och tillväxt. Genom konferensen hoppades man kunna inspirera och vrida på invanda tankar och idéer och bidra till nya perspektiv och inspiration.

Jobb och tillväxt existerar inte i ett vakuum utan i relation till alla hållbarhetsdimensionerna och till de städer där jobb skapas och tillväxt sker. Så hur blir då en stad rättvis och samtidigt grön och tillgänglig? Vad är egentligen en rättvis stad? För vem och ur vems perspektiv?

Under dagen fick deltagarna bland annat höra Jan Jörnmark, docent vid Handelshögskolan Göteborg, tala om upplåtelseformer, förflyttningar och segregation. Stadsbyggnadsdirektör Agneta

Hammer och arkitekt Malin Finlöf berättade om hur man kan skapa hållbara livsmiljöer. Tomas Ekberg, chefsanalytiker på VGR, talade om lycka, levnadsvillkor och resurser och Michael Ivarson, direktör social resursförvaltning avslutade förmiddagen med att prata om Jämlikt Göteborg och vad det betyder ur ett rättviseperspektiv. Professor David Simon, direktör på Mistra Urban Futures, talade mot slutet av dagen om hur vi ska ta oss an de utmaningar vi står inför för att skapa hållbara städer. Deltagarna fick också möjlighet att i tre temasessioner ventilera och diskutera hur vi skapar rättvisa, gröna respektive tillgängliga städer. GR:s Miljö och samhällsbyggnadschef Maria Sigroth höll i en av dessa temasessioner, med huvudfrågorna ”tillgänglighet till vad och för vem?”. Läs mer och se filmer från dagen [här](#). ■

Årliga konferensen i Kenya om rättvisa städer: Att lära sig av varandra

Mistra Urban Futures årliga konferens - Realising Just Cities – Learning through comparison hölls den 13-15 november på den lokala plattformen i Kisumu i Kenya. Konferensen hade 130 deltagare varav merparten kom från universiteten, staden och regionen kring Kisumu. 23 personer knutna till Göteborgs-plattformen deltog. Under de tre dagarna fick deltagarna förutom konferensen vara med om tre studiebesök kopplade till projekten i nio workshops kring Comparative projects såsom migration, mat, sopor, deltagande städer och de globala målen.

Läs mer om årets konferens [här](#).

Mistra Urban Futures egna eventserier

För att sprida och utveckla kunskap om hållbar stadsutveckling och skapa tillfällen att mötas erbjuder Mistra Urban Futures bland annat olika eventserier som riktar sig till dig som är forskare, praktiker, politiker eller intresserad av ämnet.

Urban Lunch-time är en föreläsning och nätverk-slunch för att sprida resultat från Mistra Urban Futures projekt eller ge möjlighet att lyssna till något perspektiv på hållbar stadsutveckling. 425 personer har deltagit vid 7 tillfällen under 2017 med ämnen så som Migration, Kulturens roll i stadsutvecklingen, SEisMiC – urbana utmaningar och sociala innovationer, Funktek – om kultur och tillgänglighet och Futures PhD – Designing out waste. Urban Lunch-time filmas och går att se på hemsidan.

Urban Research är en seminarieform som inleds med en introducerande föreläsning om ett specifikt ämne. Därefter deltar alla i en diskussion om olika frågeställningar och delar kunskap. Fem tillfällen har ägt rum 2017 med ämnen som När kommunerna sätter forskningsagendan och Slumification – BID.

Urban Lecture är en fördjupande lunchföreläsning med en internationellt känd forskare om hållbar stadsutveckling.

Mellanrum är en kvällsföreläsning med efterföljande diskussion med publiken om hållbar stadsutveckling med det sociala i fokus. I samarbete med Göteborgs universitet, Chalmers arkitektur och samhällsbyggnadsteknik, GR, Göteborgs Stad S2020 och Göteborgs stadsmuseum. Ca 642 personer har deltagit under nio tillfällen 2017.

Rapportseminarium är en presentation av en rapport skriven av personer inom ett av Mistra Urban Futures projekt med efterföljande diskussion med väl inlästa opponenter.

Andra events som kan nämnas är Annual Lecture 31 oktober kring Agenda 2030, föreläsningar i samband med Vetenskapsfestivalen i maj samt i Almedalen i juni, Failure Lunch 24 november med utdelning av priset Gothenburg Award for Sustainable Development samt kunskapsdialoger på plattformsdagarna i december.

[Här finns eventen.](#) ■

Medlemskommunernas medskick till kommande år i Mistra Urban Futures

För att ta ny fart inför de kommande åren med Mistra Urban Futures höll GR:s samordnare Sara-Linnéa Östervall under våren 2017 möten i tio av 13 GR-kommuner (Göteborg deltar som egen part i samarbetet, och Alingsås och Lerum avstod). Inbjudan till mötena gjordes av kommunens kontaktperson i GR:s nätverk för Mistra Urban Futures, och gick till tjänstepersoner i kommunen inom samhällsplanering, miljö, social hållbarhet, kultur och näringslivsutveckling – olika nivåer och funktioner beroende på kommun och kontaktpersonens bedömning.

Kommunernas nytta av Mistra Urban Futures

Under mötena diskuterade vi hur kommunerna hittills hade varit engagerade inom Mistra Urban Futures, och vilken nytta de haft av samarbetet. Här framträdde en tydlig bild av att det kommunerna haft störst glädje av var GR:s nätverk för Mistra Urban Futures och de nätverksträffar som ord-

nas. Träffarna har ger bra omvärldsbevakning och koppling till ny forskning samt blir ett forum för diskussioner med en annan höjd än deltagarna har plats för i vardagen.

Det enskilda projekt som flest kommuner upplever stor nytta av är Det urbana stationssamhället. Projektet har gett många en bra direktgång till forskning och forskare på området, och upplägget med konkreta case som man hjälps åt att bearbeta har gett flera kommuner konkret input till sin egen planering. Andra projekt har också varit nyttiga framförallt för enskilda personer som deltagit i dem, men det är svårt att få erfarenheter från projekt att sprida sig i organisationen. Några personer använder sig av rapporter eller metoder som tagits fram inom Mistra Urban Futures som verktyg i sitt eget arbete, utan att själva ha deltagit i projekten.

Kommunernas utmaningar inom hållbar stadsutveckling

Större delen av samtalen kretsade kring vilka utmaningar kommunerna har i sitt arbete med hållbar stadsutveckling, och hur dessa skulle kunna hanteras inom Mistra Urban Futures. Tio teman utkristalliserade sig i samtalen. Vissa teman tog Sara-Linnéa upp och stämde av utifrån att de är aktuella på centrumet, de flesta kom ifrån kommunerna. Följande listor beskriver kortfattat temana och kommunernas tankar kring dem. Matrisen nedan sammanfattar vilka teman som är mer eller mindre aktuella (mörk eller ljus färg) i de besökta kommunerna.

Den 8 december ordnade GR ett seminarium som uppföljning av besöken i kommunerna, för att diskutera vilka områden vi ska gå vidare med och hur. Samtalen under seminariet fokuserade på kultur och identitet i stadsutveckling och landade bland annat i att vi ska undersöka möjligheterna att skapa en kurs om metoder för att arbeta med platskapande och platsidentitet.

Migration och urban utveckling

- Migration som ett ständigt pågående normal-tillstånd. Hur hanterar och planerar städer och samhällen för detta?
- Hur kan vi dra nytta av den mobilisering som kommunerna gjordes 2015? Hur kan vi hitta en långsiktighet i arbetet?

Åsa Lindborg, stadsarkitekt i Stenungsund kommun, beskriver att känner sig som en flygande pingvin på nätverksträffarna – de ger möjlighet att lyfta från marken och se verkligheten i ett annat perspektiv. Åsa berättar också att hon fick idén till upplägget i Stenungsunds nya ÖP under en träff i Mistra Urban Futures-nätverket.

Klimatanpassning

- Hur planerar och bygger vi i ett klimat i förändring?
- Flera kommuner håller på att ta fram klimatanpassningsplaner. Andra upplever att det är svårt att ha tid och kraft för strategiskt arbete, och att frågan hanteras enskilt i varje detaljplan.
- Länsstyrelsen och andra aktörer jobbar redan med frågan – viktigt att inte blir för många forum. Forskning finns – den behöver implementeras.

Urban matproduktion

- Kan livsmedelsproduktion i eller nära staden bidra till hållbarhet och ökad stabilitet?
- En kommun har ett politiskt uppdrag att utveckla området, för andra är det aktuellt genom pågående näringslivsutveckling.
- Vattenbruk och fiskodling intressanta aspekter, liksom urban odling. Metoder för värdering av jordbruksmark för matproduktion kontra nyexploatering efterfrågas av flera kommuner.

Segregation – blandat boende

- Hur skapar vi blandade stadsdelar där olika människor möts? Hur bygger vi bostäder för alla?
- Flyttkedjor är en teori som inte funkar. Hur gör vi istället?
- Är självbyggeri – att bygga sina egna bostäder – en lösning?

Lokalförsörjning för kommunens behov

- I ett högt exploateringsstryck – hur får vi in lokaler för förskola, skola och boenden i rätt lägen? Hur skapar vi ekonomiskt utrymme för att kunna bygga?
- Flera kommuner saknar strategisk planering, eller har svårt att få till samarbetet internt och bra prognosunderlag. Andra har kommit längre och har kunskap att dela med sig av.

- Är Mistra Urban Futures rätt forum? Kanske inte ett område där forskning behövs?

Identitet

- Hur bevarar vi ortens identitet i stadsutvecklingen? Eller ändrar identitet för att passa en ny verklighet?
- Förändring från förort till blandstad/förstad, eller från landsbygd till stad. Vilket samhälle ska vi vara? Bilens roll i förorten kontra förstaden?
- Hur skapar man en identitet i en helt ny stad?

Mobilitet

- Hur kan man kollektivtrafikförsörja över barriärer, exempelvis älv och hav?
- Hur etablerar man hållbara resvanor från början, i en ort som byggs ut från noll och över tid?
- Målstyrd kontra prognosstyrd planering.

Förtätning i balans

- Hur förtätar vi klokt? Var och hur ska vi bygga allt som ska byggas? Hur kan grönytor, jordbruksmark och kulturmiljöer skyddas i ett högt exploateringsstryck?
- Flöden och stråk, space syntax – vilka brytpunkter finns? Hur omsätts analyserna i praktiken? Hur skapas flöden?

Styrning och ledning

- Hur styr och följer vi upp på alla tre hållbarhetsmål? Hur styra så att annat än ekonomi värderas?
- Hur får vi till samverkan mellan förvaltningar?
- Hur många strategier kan man ha? Ska de vara smala eller breda? Vad är effektivt? Hur kan de förankras brett i organisationen?

Kultur i stadsplanering

- Hur kan vi planera för ett levande kulturliv? Hur kan kulturen engageras i planeringen?
- Hur kan man jobba med kultur som bas för att bygga en ny stad? ■

Teman som angetts vara mer eller mindre aktuella i de besökta medlemskommunerna.

	Ale	Härryda	Kungsbacka	Kungälv	Lilla Edet	Mölnadal	Partille	Stenungsund	Tjörn	Öckerö
Migration och urban utveckling	●			●		●		●	●	
Klimatanpassning	●		●	●	●	●	●	●		●
Urban matproduktion	●	●		●	●	●		●	●	
Segregation – blandat boende	●	●	●	●		●	●		●	
Lokalförsörjning för kommunens behov	●		●		●			●	●	●
Identitet		●	●		●		●	●	●	●
Mobilitet		●	●	●	●		●		●	●
Förtätning		●	●	●		●	●			
Styrning och ledning	●	●		●		●	●		●	
Kultur i stadsplanering	●	●					●		●	

Göteborgsregionens kommunalförbund

Besök Anders Personsgatan 8 • Post Box 5073, 402 22 Gbg • Tel 031-335 50 00
Fax 031-335 51 17 • e-post gr@grkom.se • www.grkom.se